

SAK

1·2017

**Suomi ei saa hukata 40 000 työpaikkaa
- SAK:n keinoja matkailualan kehittämiseksi**

110v.

Tammikuu 2017

Lisätiedot:

Jukka Kärnä

jukka.karna@sak.fi

puhelin 020 774 000

Tilaukset:

SAK

puhelin 020 774 000

SISÄLTÖ

JOHDANTO	2
1 MATKAILUALAN MAHDOLLISUUDET NUMEROINA.....	3
Ala on kasvanut kolmanneksella seitsemässä vuodessa	3
Matkailualalle syntyy 40 000 työpaikkaa vuoteen 2025 mennessä	3
Venäläisten turistien määrä laskee – kiinalaisten määrä nousee.....	3
2 SAK:N KEINOT MATKAILUALAN KASVUN EDISTÄMISEKSI.....	5
Valtiolta veroporkkanoita	5
Koulutusta on kehitettävä.....	6
Räntäsateen tuotteistaminen parantaa työntekijöiden pysyvyyttä	5
Elintarvikelainsäädäntöä on nykyaikaistettava.....	7
Visit Finlandin määrärahoja on korotettava	7
Kaukoitään sijoittaminen on kannattavaa	7
Suomesta johtava stopover-maa	8
Matkaketjut kuntoon	9
Jakamistalous haltuun lainsäädännöllä	9
Työmarkkinajärjestöt mukaan toteuttamaan TEM:n tiekarttaa.....	10

JOHDANTO

Matkailu on kasvava vientiala ja erittäin merkittävä työllistäjä Suomessa. Alalle odotetaan syntyvän vuoteen 2025 mennessä 40 000 uutta työpaikkaa, joista eniten ohjelmapalveluihin.

Selvitys tarkastelee matkailutoimialan nykyisiä ja tulevia haasteita sekä mahdollisuuksia tarjota uusia laadukkaita elämyksiä niin suomalaisille kuin ulkomaisille matkailijoille.

SAK on koonnut ehdotuksia, miten Suomi saa kaikki irti matkailualan kasvusta. Emme saa hukata mahdollisuuksia kymmeneen tuhansiin uusiin työpaikoihin, jotka perustuvat aitoon kysyntään.

Ala tuo valtiolle ja kunnille yli viiden miljardin verotulot. Suomen verotulot voivat nousta merkittävästi, jos alan tarjoamien palvelujen käyttö kasvaa. Toimiala on suurelta osin kotimainen, eli verotulot ja toimipaikat pysyvät Suomessa. Alan kotimaiset yritykset maksavat käytännössä kaikki veronsa Suomeen.

Matkailu edistää nykyistä tasapainoisempaa aluerakennetta Suomessa. Matkailutoimialaa ei voi siirtää ulkomaille, koska esimerkiksi Lappi ja Saimaa pysyvät täällä.

Matkailualan kehittämiseksi on erinomaiset edellytykset. Matkailutoimiala on kasvanut globaalisti myös nykyisten talousongelmien aikana. Suomessa alan kasvuvauhti on ollut 3–4 prosenttia vuodessa taloushuolista huolimatta.

Matkakirjojen ykkösjulkaisija Lonely Planet äskettäin rankkasi Suomen maailman kolmanneksi parhaaksi matkailumaaksi. Suomen maabrändi on hyvä ja se on hyödynnettävä täysimääräisesti.

Toimialan pitää tuottaa myös nykyistä paremmin koko kalenterivuosi eikä pelkästään kahta sesonkia – rantasateesta pitää tehdä elämys.

Toimialan kasvu ei ole kuitenkaan mikään itsestäänselvyys, sillä kansainvälinen taloustilanne on epävakaa. Mikään alue tai yritys ei pärjää yksin erittäin kovassa kansainvälisessä kilpailussa.

Matkailijoiden vaatimukset kasvavat. Kokonaisvaltaisten laadukkaiden elämysten toteuttaminen vaatii kaikilta toimijoilta pitkäjänteistä yhteistyötä ja innovatiivisuutta.

1 MATKAILUALAN MAHDOLLISUUDET NUMEROINA

Ala on kasvanut kolmanneksella seitsemässä vuodessa

- Taantumasta huolimatta matkailutoimialojen kasvu oli 31 prosenttia vuosina 2007–2014.
- Matkailutoimialalla työskenteli 140 000 työntekijää ja toimi 27 000 yritystä vuonna 2014. Uusia yrityksiä syntyi 3 000 ja työvoiman määrä kasvoi kuusi prosenttia vuosina 2007–2014.
- Nuorten osuus työntekijöistä oli 30 prosenttia.
- Matkailun kokonaiskysyntä oli 14,2 miljardia euroa vuonna 2014, eli noin 2,5 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Vientiin rinnastettava matkailutulo oli 4,04 miljardia euroa vuonna 2014, eli se on kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Maailmassa matkailu kasvaa neljän prosentin vuosivauhtia.

Matkailualalle syntyy 40 000 työpaikkaa vuoteen 2025 mennessä

- Matkailuun liittyvän kulutuksen on ennakoitu kasvavan nykyisestä 13,4 miljardista eurosta 20 miljardiin euroon. Vientiin rinnastettava matkailutulo kasvaa 4,3 miljardista eurosta kahdeksaan miljardiin euroon.
- Matkailuyritysten liikevaihto kasvaa 18 miljardista eurosta 29 miljardiin euroon vuonna 2025.
- Matkailun työllisyys kasvaa nykyisestä 140 000 työllisestä 180 000 henkilöön työ- ja elinkeinoministeriön sekä Visit Finlandin ennusteiden mukaan.

Venäläisten turistien määrä laskee – kiinalaisten määrä nousee

- Venäläisten yöpymisten määrä on pienentynyt vuodesta 2014 alkaen. Pudotuksen syynä on ruplan kurssin voimakas vaihtelu ja Venäjän talouden vuonna 2012 alkanut alamäki. Tällä hetkellä kaakkoisessa Suomessa on pieniä merkkejä venäläismatkailun elpymisestä, mikäli muutoksia mitataan tax-free-myyntin luvuista.
- Euroopan unionin Venäjä-pakotteiden päättymisen jälkeen valtion on edistettävä EU:n ja Venäjän välisen viisumivapauden toteutumista ja sujuvoitettava rajanylityksiä Venäjän rajalla matkailun edistämiseksi.
- Kiinan kansantalous kasvaa ja maan keskiluokka käyttää mielellään varojaan matkailuun. Kiinalaismatkailija käyttää vierailua kohden rahaa 656 euroa, kun venäläinen matkailija käyttää 270 euroa vierailua kohden.

4 SAK - Suomi ei saa hukata 40 000 työpaikkaa

- Kiinalainen verkkokauppajätti Alibaba on ilmoittanut haluavansa tuoda 50 000 matkailijaa Lappiin.
- Helsinki-Vantaan lentokenttä toimii Euroopan ja Aasian välisen lento- liikenteen välittäjäkenttänä. Kentällä käy vuosittain kaksi miljoonaa sellaista matkustajaa, jotka saapuvat kentälle jatkaakseen matkaa, eli 5 700 henkilöä joka päivä.

2 SAK:N KEINOT MATKAILUALAN KASVUN EDISTÄMISEKSI

Suomessa ei vieläkään tunnusteta, että matkailu on oikein toteutettuna mitä suurimmassa määrin teollisuutta, joka työllistää ja kasvattaa Suomen bruttokansantuotetta. Valtion ja kuntien saamat verotulot voivat nousta nykyisestä viidestä miljardista vielä merkittävästi.

Hyvinvointimatkailu, merellinen saaristo Haminasta Kemiin ja Ahvenanmaalle, huimien elämysten kehittäminen kaikille matkailun kohderyhmille, suomalaisten alueellisten ruokaelämysten tarjoaminen ja kestävän vesistömatkailun kehittäminen ovat niitä elementtejä, jotka tarjoavat elämyksiä matkailijoille ja uusia työtilaisuuksia suomalaisille matkailun ammattilaisille.

Kukaan toimija ei pärjää yksin, sillä matkailijoiden laatuvaatimukset kasvavat. Toimialan sisällä pienten toimijoiden kesken tehtävä yhteistyö on tärkeää, jotta matkajille voidaan taata laaja ja kokonaisvaltainen palvelu sekä elämykset ja korkeatasoiset ohjelmapalvelut. Suurten toimijoiden soisi olevan mahdollistamassa pienten toimijoiden yhteistyötä.

Matkailutoimijoiden oman aktiivisuuden lisäksi tarvitaan myös kuntien ja valtion toimia, jotta laadukkaat ohjelmapalvelut toteutuvat.

Valtiolta veroporkkanoita

Valtiovallan panostuksilla on merkittävä vaikutus markkinointiin, koulutukseen, raja-asemien toimivuuteen ja lentokenttien kehittämiseen sekä sitä kautta myös matkailun liiketoiminnan ja työllisyyden kehitykselle.

Palvelualojen työllistämismahdollisuudet paranevat, jos energiaintensiiviset ja kansainvälisesti kilpaillut palvelualat siirretään alempaan sähköveroluokkaan. Siitä hyötyisivät esimerkiksi hiihtokeskukset.

Räntäsateen tuotteistaminen parantaa työntekijöiden pysyvyyttä

Matkailutoimialan yksi ongelmista on työntekijöiden heikko pysyvyys toimialalla. Noin 3–4 vuoden kuluessa valmistumisesta suuri määrä työntekijöitä hakeutuu muille toimialoille. Syynä ovat ainakin alan matalat palkat, sesonkiluonteisuus, epämiellyttävät työajat ja vuokratyön runsaus sekä heikot mahdollisuudet edetä uralla. Nämä kaikki osatekijät luovat epävarmuutta työntekijöiden tulevaisuuteen.

Toimialan yritysten on pystyttävä entistä paremmin tuotteistamaan ja hyödyntämään koko kalenterivuosi eikä vain kahta sesonkia. Koko vuoden parempi hyödyntäminen parantaa myös työntekijöitten pysyvyyttä toimialalla.

Työntekijöiden pysyvyyteen on panostettava myös muutoin toimialan sisällä. Tähän työhön tulee ottaa palkansaajat mukaan. Työntekijöiden on oltava nykyistä enemmän mukana kehittämässä toimialan vahvuuksia ja poistamassa alalla esiintyviä epäkohtia, koska työn tekijät tietävät parhaiten alan hyvät puolet ja epäkohdat.

Toimialalla on kehitettävä esimerkiksi palkkio- sekä tulospalkkiojärjestelmiä yhteistyössä ammattiliittojen, työntajaliittojen sekä henkilöstön ja yritysten toimijoiden kanssa, jotta työntekijöiden ansiotasoa ja tuottavuutta pystytään parantamaan.

- Työntekijöiden sitoutuminen toimialalle on varmistettava muun muassa nostamalla palkkausta, tuotteistamalla koko kalenterivuosi nykyistä paremmin ja kehittämällä urapolkuja.
- Työntekijät on otettava entistä paremmin mukaan kehittämään toimialan vahvuuksia ja poistamaan alalla esiintyviä epäkohtia.
- Tulospalkkio- ja palkkiopalkkausjärjestelmät nostavat palkansaajien ansiotasoa ja yrityksen tuottavuutta.

Koulutusta on kehitettävä

Osaavan työvoiman saanti alalle on elintärkeää. Uusien maiden matkailijamäärien kasvattaminen vaatii matkailualan koulutuksen vahvistamista kaikissa asteissa sekä koulutuksen työelämälähtöisyyden kehittämistä. Tähän eivät sovi hallituksen toteuttamat ja suunnittelemat koulutusleikkaukset.

Kielitaitovaatimukset tulevat kasvamaan muun muassa kiinalaisten matkailijoiden enenevän määrän myötä. Lisäksi eri maiden kulttuurin tuntemukseen tulee panostaa enemmän esimerkiksi kielikoulutuksen yhteydessä. Suomen matkailualan toimijoiden pitää ymmärtää erilaisia kulttuurieroja, jotta voimme palvella eri maista tulevia matkailijoita paremmin heidän omalla kielellään. Koulutuksessa tulee panostaa palveluosaamiseen ja palvelukulttuurin luomiseen matkailutoimialalla.

- Matkailualan koulutuksen työelämälähtöisyyteen on panostettava enemmän. Koulutuksessa on myös huomioitava entistä paremmin palveluosaaminen sekä Suomeen saapuvien matkailijoiden erilaiset kulttuurit.

Elintarvikelainsäädäntöä on nykyaikaistettava

Ravintoloiden elintarvikevalvonnan siirtäminen valtion hoidettavaksi parantaa valvonnan yhtenäisyyttä maan eri osissa ja vahvistaa ravintolayrittämisen edellytyksiä. Eviralla on oltava oikeus antaa terveystarkastajille sitovia määräyksiä.

Elintarvikelainsäädäntö ja siihen liittyvä ohjeistus on käytävä kokonaan läpi niin, että se vahvistaa matkailu- ja ravintolatoiminnan kasvua ja yrittäjyyttä sekä koko suomalaisen elintarvikeketjun toimintaedellytyksiä vaarantamatta elintarviketurvallisuutta. Uudistuksen tavoitteena tulee olla Suomen nostaminen Euroopan ravintolaruokamatkailun kärkimaiden joukkoon.

Terveystarkastajien toiminnan asiakaslähtöisyyttä voidaan parantaa siirtämällä toiminnan painopistettä jälkikäteen tehdyistä tarkastuksista nykyistä neuvovampaan suuntaan. Terveystarkastajia tulee kouluttaa ottamaan huomioon myös se, millaisia kustannuksia esitetyt toimenpiteet aiheuttavat yrityksille.

- Elintarvikelainsäädäntö ja siihen liittyvä ohjeistus on käytävä kokonaan läpi niin, että se vahvistaa matkailu- ja ravintolatoiminnan kasvua ja yrittäjyyttä sekä koko suomalaisen elintarvikeketjun toimintaedellytyksiä vaarantamatta kuitenkaan elintarviketurvallisuutta.
- Ravintoloiden elintarvikevalvonta on siirrettävä valtion hoidettavaksi ja samalla Eviralle on myönnettävä oikeus antaa terveystarkastajille sitovia määräyksiä.
- Terveystarkastajien toimintaa tulisi muokata neuvovampaan suuntaan jälkikäteen tehtyjen tarkastusten sijaan.

Visit Finlandin määrärahoja on korotettava

Matkailualan toimija Visit Finlandin¹ yleisavustus pitää saada samalle tasolle, joka se on vastaavissa yksikoissa muissa Pohjoismaissa. Suomen valtion on nostettava avustus 15 miljoonaan euroon vuodesta 2018 alkaen.

Kaukoitään sijoittaminen on kannattavaa

Myös kansainvälisiä investointeja tarvitaan matkailuteollisuuteen. Suomen on satsattava lähialueiden matkailijoiden lisäksi muun muassa Kaukoitään, jossa

¹ Visit Finland on Finpro Oy:n yksikkö, joka vastaa valtakunnallisena matkailualan asiantuntijana ja toimijana ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun edistämisestä. Sen toiminta rahoitetaan pääosin valtion budjetista. Finpro puolestaan auttaa suomalaisia yrityksiä kansainvälistymään, hankkii Suomeen ulkomaisia investointeja ja hankkii Suomeen lisää matkailijoita.

esimerkiksi Kiina tarjoaa Suomen matkailuelinkeinolle suuret mahdollisuudet kehittyä.

Kaukoitään sijoittaminen kannattaa: kiinalaismatkailija käyttää vierailunsa aikana 656 euroa, kun taas venäläinen matkailija käyttää 270 euroa vierailua kohden.

Kiinalaiset matkatoimistot ovat erittäin kiinnostuneita tuomaan maahan kymmeniä tuhansia matkailijoita. Kiinalaisten ulkomaille suuntautuva matkailu on pitkälti ryhmämatkailua.

Finnairin investoinnit uuteen konekalustoon ja reittien suuntaaminen entistä enemmän Kaukoitään ovat hyviä esimerkkejä uudesta ajattelusta matkailualan kehittämisessä. Alueellisten matkailutoimijoiden on varmistettava, että kiinalaiset matkailijat löytävät Suomesta muitakin kohteita kuin pääkaupunkiseudun.

Suomesta johtava stopover-maa

Matkalla maailman markkinoille Suomi on meriliikenteessä saari, mutta lentoliikenteessä globaali solmupiste. Helsinki-Vantaan lentokenttä toimii Euroopan ja Aasian välisen lentoliikenteen välittäjäkenttänä, mikä takaa meille väestömäärään nähden erinomaiset yhteydet molempiin maanosiin. Kentällä käy vuosittain kaksi miljoonaa sellaista matkustajaa, jotka saapuvat kentälle jatkaakseen matkaa, siis 5 700 henkilöä päivässä. Suomi on myös monen ris-teilymatkustajan vaihtopaikka.

Miljardin euron investointi Helsinki-Vantaan lentokenttään on erinomainen elinkeinopoliittinen päätös, joka tukee sekä matkailua että koko elinkeinoelämää. Tarkoituksena on säilyttää Suomen hyvät lentoyhteydet maailmalle ja pitää Helsinki-Vantaan lentokenttä Euroopan ja Aasian lentoliikenteen solmu-kohtana.

Mitä esimerkiksi pääkaupunkiseutu voisi tehdä sen eteen, että tuosta kahdesta miljoonasta matkustajasta osa jäisi viettämään yhden yön pääkaupunkiseudulla? Olisiko esimerkiksi laadukkaista luontomatkailupalveluista ja -koh-teista, jotka kiinnostavat erityisesti kaukoidästä saapuvia matkailijoita, apua pääkaupunkiseudun stopover-matkailun edistämässä?

Pääkaupunkiseudulle on myös luotava jokin vetovoimainen kohde tai useam-pia kohteita, jotka toimivat veturina stopover-matkailun kehittämisessä. Kan-sainvälisesti kiinnostavat vetonaulat toisivat huomattavia välillisiä vaikutuk-sia Helsingin seudulle ja osin myös valtakunnallisesti.

- Helsinki–Vantaa toimii Euroopan ja Aasian välittäjäkenttänä. Miljardin investointi kenttään on oikeaan osunut päätös.

- Kansainvälisesti kiinnostavat vetonaulat pääkaupunkiseudulla lisäävät stopover-matkailijoiden määrää pääkaupunkiseudulla. Kauko-idästä saapuneet matkailijat saattaisivat myös kiinnostua Suomen luontomatkailukohteista ja –palveluista.

Matkaketjut kuntoon

Sisäisen liikenneverkon toimivuus on elintärkeä Suomen matkailualan kasvulle. Sujuvat liikenneyhteydet houkuttelevat matkailijoita vierailemaan muuallakin maassa.

Myös stopover-toiminnan kehittäminen vaatii, että liikkuminen eri liikennevälineillä on matkailijalle sujuvaa. SAK odottaa valmisteilla olevasta liikennekaarihankkeesta vetoapua stopover-toiminnan kehittämiseksi muun muassa kokonaisuusjärjestelmän osalta. Stopover-toiminnassa kohteiden saavutettavuus ja matkaketjut pitää saada nykyistä toimivammiksi lyhyilläkin pysähdyksillä.

- Hallituksen tulee päättää Pasila–Riihimäki-radon kakkosvaiheen investoinnista. Se purkaisi matkailun kasvua haittaavan pullonkaulan Helsinki–Tornio-pääradalta.
- Ratapihojen modernisoinnit parantavat logistiikan toimivuutta myös matkailutoimialan osalta.
- Tärkeimmät modernisoitavat ratapihahankkeet ovat Oulu, Joensuu, Kuopio ja Kotka.

Jakamistalous haltuun lainsäädännöllä

Omatoimimatkailijat suosivat jakamistalouden uusia ilmenemismuotoja. Hotellihuoneen sijasta majoitussivusto Airbnb tarjoaa matkailijalle mahdollisuuden vuokrata asunto tai osa siitä matkan ajaksi. Taksialaa haastava Uber tarjoaa liikkumiseen uuden vaihtoehdon.

Jakamistalous näyttää kasvavan nopeasti. Vuonna 2013 koko jakamistalouden arvo maailmanlaajuisesti arvioitiin olevan 26 miljardia dollaria. Kasvun odotetaan jatkuvan siten, että jakamistalouden arvo on 335 miljardia dollaria vuonna 2025. Yksin Airbnb:llä on vuonna 2016 yli kaksi miljoonaa kohdetta, kun esimerkiksi Hiltonilla, joka on yksi maailman suurimmista hotelliketjuista, oli tarjolla 215 000 huonetta vuonna 2014.

Sekä kansallisen että EU-tason lainsäädäntöön on tehtävä pikaisesti muutoksia, jotta esimerkiksi Airbnb:n toiminta saadaan verotuksen piiriin.

- Jakamistalous tulee myös matkailun osalta kasvamaan. Ilmiö pitää saada haltuun sekä kansallisella että EU-tason lainsäädännöllä.

Työmarkkinajärjestöt mukaan toteuttamaan TEM:n tiekarttaa

Työ- ja elinkeinoministeriön tulee ottaa työmarkkinajärjestöt mukaan toteuttamaan matkailualan kasvua vauhdittavaa tiekarttaansa. Työ- ja elinkeinoministeriö toteutti vuonna 2014 matkailun kärkihankkeen, jossa yli 700 matkailuelinkeinon ja alueiden edustajaa pohti keinoja kiihdyttää matkailualan kasvua ja varmistaa yrityksille kilpailukykyinen toimintaympäristö. TEM sai 42 hanke-ehdotusta.

Hankkeen tuloksista TEM koosti Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartan vuosille 2015–2025. Sen teema on ”Yhdessä enemmän”. ja strategiset painopisteet ovat:

1. Matkailukeskusten ja yritysverkostojen teemapohjaisen yhteistyön vahvistaminen sekä uusien vahvojen avauksien tekeminen tuotekehityksessä sekä myynnissä ja markkinoinnissa.
2. Monipuolisemman ja kilpailukykyisemmän tarjonnan kehittäminen sekä matkailun sisällä että muiden alojen rajapintojen kanssa.
3. Markkinointitoimenpiteiden vaikuttavuuden lisääminen sekä tuotteiden parempi ostettavuus (digitalisaatio).
4. Kasvua ja uudistumista vahvasti tukevan sekä kilpailukykyisen matkailun toimintaympäristön varmistaminen.

Tiekartan tavoitteita edistävät useat toimenpiteet, joista ensimmäisinä käynnistyvät kasvua ja uudistumista tukevat strategiset projektit vuosille 2015–2018. Projektit käynnistyvät osaltaan TEM:n hallinnonalan rahoitusvälineillä. Toimenpiteitä tiekartan perusteella ovat:

- FinRelax – Suomesta hyvinvointimatkailun kärkimaa
- Merellinen saaristo kansainvälisesti tunnetuksi
- Suomi johtavaksi stopover-maaksi
- Matkailutuotteet digitaalisesti löydettäviksi ja paremmin ostettaviksi
- Kestävän vesistömatkailukeskittymän BCD-demonstraatiohanke (biotaloutta, cleantechiä ja digitaalisuutta hyödyntäen)
- Matkailun strategisen ohjelman valmistelu ja käynnistäminen.

Valtiovallan ja alan toimijoiden on muunnettava tiekartta käytännön teoiksi, jotta Suomi on Pohjois-Euroopan vetovoimaisin matkailumaa vuonna 2025. Myös erilaiset matkailijakohderyhmät on otettava tiekartan toteuttamisessa paremmin huomioon.